

Õiguskantsleri Kantselei

Teie 23.10.2023 nr

Meie 28.11.2023 nr 14-3/231687/2306069

Vabanemistoetuse piirmäär

Austatud avaldaja

Õiguskantsler on kinnipeetava vanglasiseselt isikuarvelt vabanemistoetuse hoiustamise küsimust korduvalt ja erinevates aspektides hinnanud ning pole põhiseaduse vastasust ses osas tuvastanud.¹ Seni ei ole õiguskantsler ega ka kohtud vabanemistoetuse hoiustamise piirmäära ülemääraseks pidanud.

Vabanemistoetuse hoiustamine võib erinevate inimeste jaoks sõltuvalt nende varanduslikust seisust ja vabaduses olemasolevast tugivõrgustikust ilmselt olla erineva tähendusega. Vahetult pärast vabanemist teatud rahasumma olemasolu on aga kindlasti oluline, et inimesel oleks võimalik elu vabaduses sujuvalt ja õiguskuulekalt sisse seada. Näiteks muretseda vajadusel elukoht, katta kuni töö leidmiseni ja sissetuleku puudumisel jooksvaid kulusid toidule, riieale, ravimitele jms. Kui kinnipeetaval on vabanemise hetkel õiguskuuleka elu alustamiseks vajalik korraldatud (nt on olemas elukoht, töökoht, sissetulek jne), on tal võimalik kasutada vabanemistoetusena saadud raha nt tema vastu esitatud nõuete hüvitamiseks. Võlakoorma vähendamine annab samuti rohkem lootust, et inimene elab oma elu edasi õiguskuulekalt.

Riigikogu pidas mõistlikuks seada vangistusseaduses vabanemistoetuse piirmääraks kolmekordse Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuutöötasu alammäära. Ühest küljest pidi vabanemistoetus täitma enda eesmärgi - tagama vanglast vabanenud inimesele piisavate materiaalsete vahendite olemasolu teatud lühemal ajaperioodil. Teisalt püüti sellega kindlustada, et vabanemistoetuse hoiustamine ei piiraks ülemäära kinnipeetavate õigusi. Näiteks koguti kuni 2007. aastal jõustunud vangistusseaduse muudatusteni vabanemistoetust mitte kindla summa täitumiseni vaid seni, kuni inimene vanglast vabaneb (vt vangistusseaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse 964 SE seletuskirja).

¹ Vt nt õiguskantsleri seisukohti nr 6-1/120676/1202290, nr 6-1/100183/1000674, nr 7-4/121031/1300490, nr 6-1/161486/1700077. Need seisukohad leiata otsinguga õiguskantsleri veebilehelt vanglas Interneti kasutamiseks kohandatud arvutite abil (oiguskantlser.ee alajaotuses Avaleht→Tegevus→Seisukohad→Märksõnad).

Kuutöötasu alammäära kehtestab küll Vabariigi Valitsus, kuid ei tee seda enda suva järgi, vaid töötajate ja tööandjate esindusorganisatsioonide iga-aastase kokkuleppe ulatuses. Niisiis peegeldab tööturu osapoolte kokkulepitud kuutöötasu alammäär nii seda, milline on ettevõtluse hetkeseis ja tööturu areng kui ka seda, milline on töötajate väärikaks toimetulekuks piisav elatis. Kuivõrd inimene peab vanglast vabanedes alustama elu sel hetkel valitsevas majandusolukorras, peab tal olema selleks ka piisavalt rahalisi vahendeid. Vabanemistoetuseks hoiustatava summa sidumine kuutöötasu alammääruga on seega igati põhjendatud.

Mõistagi võib tõstatada küsimuse, kas vajalik on vabanemistoetust hoiustada just kolmekordse või hoopis viiekordse Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuutöötasu alammäära täitumiseni. Kui olete seisukohal, et vabanemistoetust tuleb hoiustada suuremal või vähemal määral, saate oma vastavad mõtted koos põhjendustega edastada Justiitsministeeriumile, mille ülesannete hulka õigusloome alal kuuluvad muuhulgas ka karistuste täideviimisega seotud küsimused.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek-Ivar Määrts
kontrollkäikude osakonna juhataja-õiguskantsleri nõunik
õiguskantsleri volitusel